

KOPECZKY LÁSZLÓ HETVENÖT ÉVES

FELTÁMADÁS ELŐTT

KOPECZKY LÁSZLÓ

Minden esztendőben új Megváltó.

Emlékezésképpen nagypénteken Cebu kálváriadombján keresztrefeszítetteti magát valaki, vagy valakik.

A hátborzongató látványra tódulnak az emberek, de néhány csirke, kutya is ott lábatlankodik.

Tavaly Niara Tessada nő létére feledhetetlen kínszenvedést nyújtott.

Tekintete az égbe fúródott, szeme fehérje kísértetiesen világított, homlokán a töviskoszorú alól kövér vércseppek csordultak ki.

Úgy volt, hogy fel se támad.

Ezúttal egy olajtól fénylő óriást emeltek keresztre.

A háttérben csendesen dohogott a mentőautó.

Perez de Quierra két nagy szöveget szorongatott a markában. A hatóság nem engedte meg, hogy a tenyerébe verjék, csak az ujjai között hatolhat a gerendába.

Csuklóját vastag zsinórral kötözték a keresztfára, csak lábujja hegyével érinthette a lábtámaszt.

Néma „hórukk”-kal felállították keresztjét.

Valaki felzokogott, többen térdre estek.

A részeg legionárius fémlapos szoknyája csilingelt, ahogy a rövid vaslétrára mászott.

Tulajdonképpen csak mímelte a részegséget, mert megfeszített figyelem kell a szögek szakszerű beveréséhez.

Keze remegett, billegett a létra, megtörtént a legborzasztóbb, ami megtörténhetett: rávágott az ujjára.

Bekapta, és fájdalmas ábrázattal szopogatta.

A hívók soraiban itt-ott apró kacaj hallatszott.

Összeszedte magát, mert még fontos teendők álltak előtte: nevezetesen a haldokló ajkainak ecetes spongyával való hűsítése és szíven dőfése a dárdával.

Gondterhelt homlokán már gyülekeztek a verítékcseppek.

És a tragédia már ott sejlett, mikor remegő szivacsával megcsúszott a „názáreti” cserepes ajkán, és az orrát simította meg.

Hátul a kárörvendő plébános gúnyos mosollyal azt várta, hogy akorát tüsszent a szenvedő, hogy kiesnek a szögek a fából.

A Megváltónak azonban csak förtelmes grimaszba torzult orcája.

A túzoltósisakos legionáriusnak marták már az izzadságcseppekkel vegyülő könnyek a szemét. Elkönnyörögte a mögötte álló menyecskétől a golyos keszkenőt, hogy felitassa homlokát.

Tudta, hogy sietni kell, nemsokára elhangzik: „Atyám, mért hagyta el engem?”, s neki mellen kell dőfnie Krisztusát.

Nézte a távolról alig látható előre megjelölt köröcskét, ahová dárdájával sújt majd.

„Atyám, mért hagyta el engem?” – hallotta a ködön át.

Behunya a szemét, és dőfött.

Mindenki felhördült.

A tömeg nem azért jajdult, mert jócskán mellédőfött, hanem mert a feszítésmester beintett.

Az Üdvözítő felnyitotta szemét, tekintete fájdalmat és dühöt tükrözött.

Halkan nyögte:

„Elmégy te a jó . . .” – a többit elnyelte a csend.

S ámbátor a dárda tompa felével dőfték meg, felhasadt bőrének folyani kezdett a vére.

Hisztérikus sikolyok éltesebb asszonyok torkából, a férfiak eszeveszettül szaladgáltak le-fel.

A feszítésmester a mentőautóhoz futott, és kopogott az ablakán.

A mentősök hanyatt dőlve horkoltak, de egy pillanat alatt magukhoz tértek:

– Krisztus?

– Krisztus.

Kiugrottak a kocsiból, felszaladtak a dombra.

A csomók kibogozása időt vett volna igénybe, kihúzták a keresztet a földből, és eliramodtak, felpakolták a kocsi tetejére, s eltűnni készültek Santa Barbara felé.

A legionárius ott állt kővé meredve s lassan magára maradva. Minden kínja, dühe feltolult vadul ketyegő agyába. Néma üvöltés szakadt ki belőle. Érezte, hogy sorra pattannak meg agyerei.

Dühösen lekapta fejről a tűzoltósíkokat, és a földhöz vágta.

Aztán még egyszer . . .

Egy pillanatig meredten bámulta a horpadt rezet, majd hátrálni kezdett ijedten.

„Istenem – motyogta – Alvarez azt mondta, ha egy karcolás lesz rajta, hosszában keresztbe hasít szekercéjével!”

Térdre rogyott.

Majd arcával a porba.

A motor már járt, mikor a feszítőfőnök kopogott a kocsi ablakán.

– Mester, van itt még egy . . .

– Krisztus?

– Nem.

A mentő rálépett a gázra.

– Támadjon fel!

– Hogyan tudna?

– Ha tavaly is itt volt, láthatta, hogy kell.

A hírnök a vad indítástól aláhullott a lépcsőről a porba.

Utánuk kiáltott, mivel a kereszt táncolt a tetőn:

– El ne veszítsék, mert nincs több Megváltónk!

Távrolról érkezett a válasz:

– Vegyék elő a tavalyit!

– Ő már nem akar feltámadni többet.

A mentő beleerősített a sebességbe és a hangba:

– Tavalyig tartott a hite?

– Csak három nap múlva tudtuk elgurítani a követ a sírjáról – mondotta inkább már csak a pornak a feszítőfőnök.

– Meg hát – dünnyögte tápáskodva – jól is néznénk ki: megfeszítünk egy ideit, és feltámad egy tavalyi.

LÓ EZ, SAVANYA?

GOBBY FEHÉR GYULA

Ezek a fafejűek nem értik a viccet.

Kopeczky László Ugrán született hetvenöt évvel ezelőtt, 1928. április 23-án. Ez tény. A tényekkel nem is lehet viccelni. Vagy csak nem szabad? Pedig az Ugrából mennyi szójáték kifacsarható! Egyszer írtam egy később elhányt darabot, aminek az volt a címe, hogy *Szakértők az ablakban*. Abban az egyik szereplő, nyugdíj előtt álló kistisztviselő, ha akármilyen formában meghallotta azt a szót: *ugr*, kényszerképzete parancsára már ugrott is ki az ablakon. Az egész gyár vigyázott, nehogy bármilyen szöveggörnyezetben kimondja: *ugr*, mert az öreg, fájós lábával, azonnal bicegett az ablakhoz. Ettől persze mindenkinek folyton az ugrabugra meg az ugribugri, az ugrás és az ugrásszerű, az ugrat és az ugrifüles, az ugródeszka és az ugrókötel járt az eszébe. Bár nagyon vigyáztak arra is, nehogy az ugarról, esetleg az ugorokról essék szó. Nos, Kopeczky László rengeteg szójátékot tudna ebből faragni, de én csak azt szerettem volna közölni, hogy ő ide *ugrott* nekünk Ugráról, és én hálás vagyok érte. Nem is kódorgok a szülőhelye körül tovább, nehogy fél lábon kelljen tovább ugrálnom. Születéséről csupán annyit, hogy már a bába észrevette, ajka körül picike keserű vonás van, ami idővel egyre tovább mélyült, ma senki se fedezi fel, mert messzire a háta mögé kellene nézni. És kinek van ideje rá (mindössze hetvenöt év!) ennyire törődni a másikkal. Például én sem emlékszem rá, hogy volt tisztviselő a műtrágyagyárban, volt a szőnyeggyárban, a Népkörben, a villanytelepen meg még a verušíci mezőgazdasági birtokon is. Pedig mesélte nekem (meg a

kamerának). Akkor is valahány éves volt, ültünk a szobában, és én faggattam az életéről. Nem engedtem meg, hogy tréfával üsse el a dolgot, ámbátor jobb szerette volna. Valószínűleg a nézők is jobban szerették volna. Az egészből arra emlékszem, hogy amikor a bábszínházról beszélt, elfátyolosodott a szeme. A bábszínházra szívesen gondolt vissza. Mint nekem, amikor a *Kutyák . . . Macskák . . .*-ről kérdeztem. Akkoriban kezdtem az Újvidéki Rádiónál dolgozni, mikor a *Kutyák . . . Macskák . . .*-at szalagra vette a színészgárda. Ültem a felvételezők szobájában, és élveztem a játékot. Szép emlékem. Azt hiszem, senki sem tartotta számon, hányszor játszotta le a *Kutyák . . . Macskák . . .* felvételét a rádió. De lefogadom, hogy több mint harmincszor. Ahogy az újságolvasók a jegyzeteiről ismerték meg az író, gyerekek generációi kedvelték meg a nevét a hangjáték miatt.

Értik a fafejűek a viccet?

Néha elgondolkodtam azon, az író eredményét mutatják fel a róla írt szövegek már címeikben, vagy az iránta támasztott, eleve megrögzött elvárásokat? Nem rosszindulatú szövegekről van ám szó, hanem sokszor meghatározó jellegű írásokról. Mégis, ha sorra veszem őket, gyanú támad a szívemben. Néhány címet idézek fel. Kilenc kritikus írásának a címét. *A nevetés álarca mögött* (1959); *A nevetetés immunitásában* (1964); *A rögtönzés komolytalansága* (1966); *A képtelenség játéka* (1970); *Szelíd mosoly* (1978); *Javítható optimista?* (1983); *Több mint felszínes szórakozás* (1983); *Elmés mulatság* (1988); *Nyári lektűr* (1988). Szerintem Kopeczky szövegei komolyabbak. Én mindig komolyabban vettem őket. Kopeczky persze játszik, mikor ír. S a játékot halálos komolyan kell venni. Csak akkor van értelme, haszna, szerepe. A nevetés csupán egyik produktuma a játéknak. Nevetés közben néha sírni van kedve az embernek. *A ház* című regénye, majd a *Vajk a Szaharában*, később a *Használati utasítás a kockacukorhoz* meg a *Savanya, lóra!* számomra a jugoszláviai magyar irodalom jó könyvei közé számítanak. Ha jobban körülnézek ötvenöt éve gyűjtögetett könyvtáramban, akkor úgy kell fogalmaznom, a magyar irodalom jó könyvei közé. Kevesen tudják úgy pengetni azt a bizonyos szerszámot, hogy attól egyszerre sírjon és nevessen az olvasó. Kevesen tudnak olyan frissen, filmszerűen, ahogy ma mondanák, virtuálisan (?) jelenetezni, ahogy Kopeczky tud. Kevesen tudnak olyan frappánsan fogalmazni, ahogy szerzőnk, aki egy

mondatban egész történetet tud elmesélni, egész eszmevilágot bevilágítani, egy megdöbbenő ellentmondásban életünk értelmét tudja megkérdőjelezni. Talán az idő helyrerakja az értékek rendezése közben ezeket a könyveket. Talán mások is örömeiket lelhetik bennük. Hiszen még csak hetvenöt éves az író. Az írásai meg örök életűek.

Fafejű vagyok én?

Kopeczky modernsége akkor vált nyilvánvalóvá sokak számára, amikor az Újvidéki Színházban Soltis Lajos színre vitte a *Kádár Katát*. Ahogy Bartók Béla bánik a népdalok zenei motívumaival, úgy bánik szerzőnk a népballada szövegével. Bori Imre európai háttérűnek nevezi a darabot. S mennyire igaza van! A szöveg magával ragadó ritmusa, a történetet bemutató jelenetezés, a ballada továbbgondolása adott lehetőséget egy öntörvényű dráma megalkotására. Kákán lehet csomót keresni, de a *Kádár Kata* előadása kitűnő munka volt, s nemcsak Újvidéken, az anyaországban is utat mutatott néhány színháznak. Örültem neki, mert Kopeczky nyilvánvalóvá tette, hogy nemcsak a vígjátékokhoz ért. Azokhoz pedig értett, s csak sajnálhatjuk, hogy nem használták ki darabíró kedvét színházaink. Mintha szégyellték volna, hogy a közönségnek tetszett egy hazai szerző darabja. Mintha el kellene dugni a nézők szeme elől azt, aki őszintén kacagtató darabot ír, pedig se nem angol, se nem amerikai szerző. Mintha nem kellene örülnünk saját világunk színpadi vetületének.

Mi lesz velünk, fafejűekkel?

Élemen én. Mögöttem én. Én: a monolit tömeg. Írja Kopeczky *Savanya, lóra!* című regényében. Szinte minden bekezdés telis-teli hasonló mondatokkal. Egyesek ezt nyelvi sziporkázásnak, mások nyelvi leleményeknek, néha ötleteknek vagy szójátékoknak nevezték, de a kritika mondta ezt modorosságnak is, meg a verses dráma esetében fölösleges, a rím kedvéért közbeiktatott soroknak is. Közben Kopeczky legjellemzőbb jellemzője. Csak így tud írni. Kihegyezett mondatok, gondolat gondolat után röppen.

Mi a fenét csináljak az anzixszal?

Megcímezem magamnak.

A szöveg: „Sokat gondolok rád.”

Megfigyelhető, hogy mostanában írott verseiben kap igazán szerepet e játékosság és a forma szorításában megformálódó gondolat. A *Híd*

Versek Éve című összeállításából véletlenül kimaradt, s pótlásként megjelent költemények bölcs nyugalommal fogalmazzák meg a nevetetés bajnokaként tárgyalt szerző belenyugvását helyzetébe.

*Az igazság
Megkeseredett a számban,
Végül is,
Mit keresek én itt a hazámban?*

Tegyük hozzá: éppen hetvenöt éve. Keresi olvasóit meg a lovát. Bennem meglelte. Olvasóját. A lovat nem tudom, hol leli meg. Minden pénzét meg az életét az irodalom lovára tette fel. Van az irodalomnak lova?

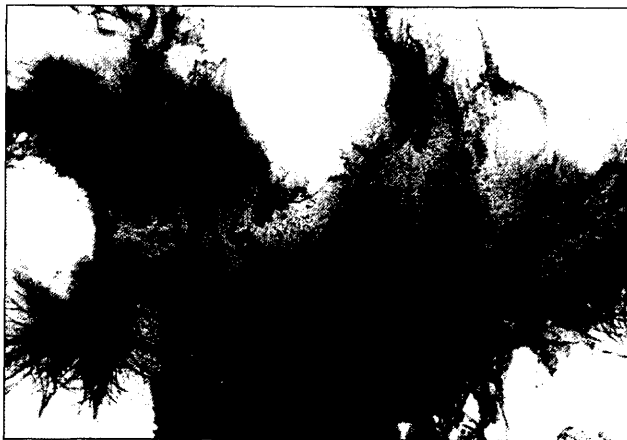
A fafejúeket is vigasztalja a nevetés.

Engem fött tojásból költött szülőkötlóm. Írja a *Savanya, lóra!* utolsó előtti oldalán. Pedig rá vonatkoztatva ez nem igaz. Ugrán jó író született 1928-ban. Tiszta szívvel, örömmel lehet köszönteni. Most már megmarad nekünk. Ahogy ő fogalmaz:

*Nem megyek sehová,
Elég rossz nekem itt is.*

Csak még tisztázni kéne ezt a ló-ügyet.

Ló ez, Savanya?

Török István: Fa XIX., olaj